

‘Werkloos worden is slecht voor je gezondheid’ Meer onderzoek gewenst naar de relatie participatie en gezondheid

Een onderzoeksfonds dat zich volledig richt op de relatie arbeid/participatie en gezondheid. Daarvoor pleit Alex Burdorf, professor Determinanten van Volksgezondheid van het Erasmus MC in Rotterdam. Zeker nu mensen geacht worden langer door te werken en duurzame inzetbaarheid steeds belangrijker wordt, is een dergelijk fonds gerechtvaardigd, vindt hij. ‘De kernvraag is welke mate van gezondheid nodig is om te kunnen participeren. Dat vraagt om grootschalig onderzoek.’

Alex Burdorf geldt als een expert op het terrein van arbeid en gezondheid. Hij combineert het onderzoek aan het Erasmus MC met zijn werk als coördinator van de Academische Werkplaats Publieke Gezondheid CEPHIR. Ook is hij lid van het bestuur van de AWPG Milieu en Gezondheid. In de kern draait zijn onderzoekswerk om de vraag hoe gezondheidsverschillen in groepen van de bevolking verklaard kunnen worden. Hij is positief over de rol die ZonMw al jaren inneemt in de financiering van het onderzoek waarin arbeid en gezondheid elkaar raken. ‘We hebben bijvoorbeeld al veel onderzoek kunnen doen naar de vraag welke rol gezondheid speelt in het krijgen en houden van betaald werk. Het is duidelijk dat werkloos worden slecht is voor je gezondheid.’ Zo neemt het risico op depressies en hart- en vaatziekten bijvoorbeeld toe en roken en drinken langdurig werklozen gemiddeld meer. Door gezondheidsproblemen die ontstaan, worden mensen vervolgens belemmerd in het vinden van werk. ‘Andersom hebben we met subsidie van ZonMw aangetoond wat er gebeurt als mensen na 2 à 3 jaar werkloosheid, weer aan de slag gaan. Dan zie je dat de ervaren gezondheid,

zowel fysiek als mentaal, sterk vooruit gaat.’ Dat gold weer niet voor een groep langdurig werklozen die een intensief programma kreeg aangeboden, bestaande uit veel bewegingsactiviteiten en voedingsadviezen. ‘Dat maakte geen verschil. Als je de gezondheid van mensen wilt bevorderen, moet je dus zorgen dat ze betaald werk krijgen’, zegt Burdorf. Ander onderzoek maakt duidelijk dat werk vooral heilzaam is als je jezelf kunt ontwikkelen en invloed hebt op (de indeling van) je werkzaamheden. ‘Onderzoek naar chronisch zieken in het arbeidsproces laat bijvoorbeeld zien dat zij minder verzuimen en meer produceren als zij het tempo en de dagindeling zelf kunnen bepalen. In de zorg hebben we aangetoond dat de balans tussen werk en privé een belangrijke factor is, evenals werkdruk en respect van je leidinggevende. Het verschil in gezondheid tussen hoog- en laag opgeleiden is ook kleiner dan het verschil in gezondheid tussen mensen die wel en geen werk hebben. Werk is tot een bepaalde leeftijd zelfs belangrijker dan leefstijl, al blijft een gezonde leefstijl natuurlijk wel belangrijk.’

Participatie

Participeren bevordert het welbevinden van mensen, participeren op de arbeidsmarkt is daarom gezond, zegt ook Alles is gezondheid..., het Nationaal Programma Preventie. Niet voor niets betreft zij partij- en buiten de publieke gezondheid en zorg bij preventie zoals gemeenten en het bedrijfsleven. Met als inzet: mensen (langer) gezond houden, zodat zij ook blijven participeren. Dat vraagt om veel

‘De kernvraag is welke mate van gezondheid nodig is om te kunnen participeren’

uitgebreider en ander onderzoek dan waar tot nu toe sprake van is geweest, zegt Burdorf. Hij verwijst naar één van de deelrapporten van de Volksgezondheid Toekomst Verkenning (VTV) waarin participatie eveneens aandacht krijgt. ‘Het idee van de participatiesamenleving juich ik toe, maar het plaatst onze maatschappij

wel voor grote vragen. Het gaat om een cruciale maatschappelijke omwenteling. Je hebt een bepaalde mate van gezondheid nodig om te kunnen participeren. In de participatiesamenleving gaat het naast betaalde arbeid ook om andere vormen van participatie, zoals mantelzorg of vrijwilligerswerk. ‘Over de invloed van maatschappelijke participatie op onze gezondheid is daarentegen amper iets bekend’, stelt Burdorf vast. ‘Wat zijn bijvoorbeeld de gezondheidseffecten van mantelzorg voor wie die zorg krijgt en voor wie die zorg verleent? Mantelzorgers zijn vaak vrouwen met een gezin en werk. Dat raakt ook aan duurzame inzetbaarheid, want deze vrouwen worden drie dubbel belast. Dat moeten we echt veel meer gaan evalueren, zodat het mogelijk wordt om als overheid het beleid bij te sturen.’ In de vier grote steden in ons land loopt inmiddels wel een onderzoek naar de effecten van een interventie gericht op het terugleiden van mensen met psychische problemen naar werk door hen sociaal te activeren. ‘Of mensen zich daar beter door gaan voelen, weten we nog niet.’ Ook is onduidelijk wat het effect is van verplicht vrijwilligerswerk. ‘Het verbaast me dat we nog maar zo weinig weten.

‘Werk is tot een bepaalde leeftijd belangrijker dan leefstijl’

In de gezondheidszorg introduceren we geen nieuwe aanpak, zo lang we niet zeker weten of het werkt. We investeren veel onderzoeksgeld in *evidence based* werken. Weliswaar is al veel onderzoek gedaan naar de relatie arbeid en gezondheid, maar veel vragen zijn nog onbeantwoord. Daarom pleit ik voor een fonds op dit terrein. Dat vind ik een verantwoordelijkheid van de overheid, werkgevers, vakbonden en zorgverzekeraars.’

Onderzoeksfonds

Een dergelijk fonds maakt de weg vrij voor meer onderzoek naar de relatie arbeid/participatie en gezondheid. ‘Bijvoorbeeld naar de vraag wat nu zwaar werk is, of naar ons huidige pensioenstelsel. Ik denk dat leeftijd geen goed uitgangspunt is, we moeten toe naar een pensioen op maat.’ Onduidelijk is ook of de toename van het aantal chronisch zieken op de werkvloer zichtbaar wordt. En wat betekent de toename van het aantal zelfstandigen? Interessant is ook de vraag wat het effect is van leefstijlprogramma’s die werkgevers inzetten. ‘Zijn mensen langer inzetbaar als zij hun leefstijl verbeteren? Neemt het verzuim daardoor af? In de onderzoeken die we tot nu toe hebben gedaan, is dat niet goed duidelijk. Wel zijn

er rekenmodellen die op de lange termijn een effect laten zien. Dan blijkt dat leefstijlverbetering leidt tot twee maanden langer doorwerken. Dat kan grote effecten hebben.’

‘De participatie-maatschappij plaatst onze maatschappij voor grote vragen’

Het is slechts een greep uit de onderwerpen die volgens Burdorf meer onderzoek vereisen en die een apart fonds rechtvaardigen. ‘Onze welvaart wordt in grote mate bepaald door innovatie en productiviteit, dus dan moet je in mensen investeren. We moeten mensen op een goede manier naar de eindstreep krijgen. De ministeries van VWS en Sociale Zaken en Werkgelegenheid hebben een gezamenlijke agenda. De magische interventie waarmee alle problemen verdwijnen, bestaat niet. Mensen verschillen van elkaar en dat vraagt om verschillende oplossingen. Daar zet ik mij graag voor in.’ **99 Karin Burhenne**